

Σωτήρης Παστάκας

“Συνταγματάρχης Θάνατος: η χρήση και κατάχρηση του αλκοόλ στον Συνταγματάρχη Λιάπκιν”

«Οι Λαρισινοί διασκέδαζαν μετρώντας τα αδειανά καραφάκια, που αραδιασμένα σ’ ένα διπλανό τραπέζι περίμεναν την ώρα του λογαριασμού»: εικόνα πολύ οικεία όχι μόνο στον κάθε Λαρισαίο αλλά και στους φίλους μου στην Αθήνα, αφού τα τσιπουράδικα της Λάρισας είναι γνωστά ανά το πανελλήνιο και το τυρναβίτικο ούζο και το ραψανιώτικο τσίπουρο είναι τα πιο διάσημα προϊόντα της Πόλης μας.

Όταν περιέγραφα δε στους φίλους μου στην Αθήνα το τι γίνεται στην Λάρισα τη Μεγάλη Παρασκευή αμέσως με τη λήξη της περιφοράς των επιτάφιων στην κεντρική πλατεία, όταν όλη η πόλη μετατρέπεται σ’ ένα απέραντο τσιπουράδικο, απ’ τη μια δεν με πίστευαν κι από την άλλη έβαζαν τα γέλια.

Ο Μ. Καραγάτσης στον Συνταγματάρχη Θάνατο (έτσι λέγαμε χαϊδευτικά το Λιάπκιν, με τους φίλους μου παλιά, όχι μόνο γιατί κάπου δηλώνει πως «πιστεύει μόνο στον θάνατο», αλλά και γιατί έχει σκοτώσει πάρα πολλούς ανθρώπους ως και τη γυναίκα του την ίδια...), μέσα από την περιγραφή της χρήσης αρχικά και της κατάχρησης εν συνεχεία διάφορων οινοπνευματωδών (βότκα, κονιάκ, κρασί, ρετσίνα, μπύρα, τσίπουρο, ούζο, το «χαλκοσκούφικο κοκταίηλ» δηλαδή ούζο ανακατεμένο με κονιάκ), καταφέρνει να μας αποδώσει το ψυχογράφημα της πόλης της Λάρισας, έτσι όπως δεν τα έχει καταφέρει καμία ανθρωπολογική και κοινωνιολογική μελέτη ως τις μέρες μας: μιλώντας για τον Λιάπκιν μας μιλάει βαθύτατα για τους ανθρώπους αυτής της πόλης.

«Πηντί! Ούζο!»: είναι τα πρώτα ρωμαίικα λόγια του Συνταγματάρχη, και δεν είναι καθόλου τυχαίο πως ο Καραγάτσης του βάζει αυτά τα λόγια στο στόμα. Ούτε δείχνει να αγνοεί πως υπάρχει μια διαδικασία μύησης στα μυστικά του οινοπνεύματος: ο κάθε πότης αφού μνηθεί γίνεται κι ένας εν δυνάμει μύστης, «γιατί δεν νοείται Οδυσσέας δίχως συντρόφους και Πάπας χωρίς Καρδινάλιους» (όπως έγραφα στο ποίημά μου «Νοσταλγία της ΤΖΙ-ΜΠΙ»). Μόνο που η μύηση του Συνταγματάρχη στο ούζο γίνεται από ένα άλογο: το Βαλία. Ο Βαλίας μαθημένος-μυημένος θα έλεγα- από τον προκάτοχο του Λιάπκιν στο Σταθμό Επιβητόρων Ίπων της Αβερωφείου Γεωργικής Σχολής Λαρίσης, «σταματούσε σε όλα τα κρασοπουλιά του δρόμου», κι είναι αυτός που ουσιαστικά έδειξε τα καπηλεία και υπ-έδειξε τη χρησιμότητά τους: «Πηντί! Ούζο!» είμαι σίγουρος πως αυτές τις λέξεις τις ψιθύρισε πρώτος ο Βαλίας στο αυτί του Λιάπκιν κι ήταν το άλογο που του έμαθε τις πρώτες του δύο ελληνικές λέξεις.

Άρχισε λοιπόν, να κοπανάει ούζα απανωτά στους χωριάτικους καφενέδες, αλλά και μόνος του: κλινόταν στην κάμαρά του και διάβαζε Τολστόι κουτσοπίνοντας από μια μπουκάλια ούζου ξεροσφύρι, ώσπου ν’ αδειάσει η μποτίλια. Κάθε Τετάρτη πρωί πήγαινε στο βδομαδιάτικο παζάρι της Λάρισας κι αγόραζε τσίπουρο ραψανιώτικο, φτηνό και δυνατό, σωστό ακουαφόρτε, που χρειάζεται ηρωισμός για να το πιεις.

Σιγά-σιγά άρχισε να πίνει άγρια, ακαταλόγιστα, ανακατεύοντας κρασιά, ούζα και κονιάκ κι έτσι δίπλα του είχε πάντα μια μπουκάλια τσίπουρο για να συνεχίζει τη μέβα ακόμη κι όταν οι άλλοι έπεφταν κάτω ξεροί. Τα καλοκαίρια τον έβρισκαν πάλι μεθυσμένο από ελονοσία, κινόνο και ούζο. Συνήθισε πλέον στο ραψανιώτικο τσίπουρο κι ήταν ευτυχισμένος. Προτιμούσε να σωπαίνει και να πίνει. Όλοι θαύμαζαν

την απορροφητική δύναμή του. Στέκονταν ορθοί, αυτός κι οι φίλοι του, μπροστά στον μπεζαχτά κι έπιναν με χειρονομίες σιγανές, ιεροτελεστικές. Τα κοπανούσαν συγκεντρωμένοι στον εαυτό τους. Ο μισθός του, πολύ καλός τώρα, περνούσε ολόκληρος στα ουζάδικα και στα κορίτσια των παλιόσπιτων. Το πρωί, ύστερα από μια νύχτα μπέβας και κάθε λογής ακολασίας, ξυπνούσε φρέσκος, ευδιάθετος. Γεμάτος όρεξη για εργασία. Ουκέτι καιρός διά μετάνοιαν.

Μεθυσμένος από θέρμες και τσίπουρο και σαν καλός μέθυσος που είναι αποφεύγει τους ανθρώπους της τάξης του. Ο Λιάπκιν έγινε λοιπόν, ένας κοινός αλκοολικός, με παρεπόμενα ψυχολογικά φαινόμενα. Υπολόγιζε πόσα ποτηράκια έπρεπε να πει για ν' αντιδράσει αποτελεσματικά στην παγωνιά.

-Παιδί! Θα 'ρθει καμιά φορά αυτό το караφάκι;

Στα ουζάδικα δεν πατούσε πια, ούτε είχε ύποπτες παρέες. Ζούσε ζωή ολότελα σπιτική. Το πιωτό ήταν δύσκολο να το κόψει. Κάθε βράδυ πριν το δείπνο, έπινε ως εκατό δραμάκια ούζο, κι άλλα πενήντα δράμια κονιάκ μετά, μα δεν μεθούσε όπως πρώτα.

Άρχισε πάλι να πίνει στα ουζάδικα, όπως πρώτα, να πίνει το καταπέτασμα, παρέα με τους φίλους του. Άρχισαν με μύρες και συνέχισαν με ούζο τυρναβίτικο, έγιναν τύφλα. Μπεκρούλιαζε συστηματικά με τους συμπατριώτες του.

Τις ώρες που ο Λιάπκιν ήταν μεθυσμένος δειχνόταν σκληρός, βίαιος, ακαταλόγιτος. Το πιωτό άρχισε ν' αλλάζει το χαρακτήρα του, ακόμα και τις ώρες που δεν ήταν πιωμένος. Το βράδυ, δηλαδή μετά τα μεσάνυχτα, γύριζε σκνίπα, μάτι πνιγμένο σε κακή θολούρα.

Εξαγριωμένος μέθυσος.

Όσο πιο πολύ έπινε ο Λιάπκιν και γύριζε αργά, τύφλα στο μεθύσι, ήταν έτοιμος για καυγά, βρισίδι και ξυλοδαρμό.

Τώρα ήταν γέρος, εξηντάρης, σακατεμένος απ' το πιωτό. Μάτια θολά, προγούλια κρεμασμένα, μαλλιά και μουστάκια κάτασπρα, ώμοι γερτοί.

Τρύπωνε με τρόπο στην κουζίνα, βρήκε την μπουκάλα με το κονιάκ και τράβηξε πεντέξι γερές γουλιές. Έπινε σιωπηλός κι ανέκφραστος. Όταν το πρωί ξυπνούσε νηφάλιος και θυμόταν τις αποβραδινές κτηνωδίες του, ντρεπόταν για λογαριασμό του. «Είναι το πιωτό που με κάνει άλλον άνθρωπο», έλεγε. «Σαν μεθύσω νοιώθω την ανάγκη κάποιον να τυραννώ. Ο πόνος και τα δάκρυα μου γεννάν σαδική ευφροσύνη...»

Ήταν νύχτα-μέρα μεθυσμένος από πυρετό, κινίνο και ούζο. Η αποδοτικότητα του στη δουλειά έπεσε. Έκανε μια πρόσκαιρη προσπάθεια ν' αντιδράσει, να ελαττώσει το ούζο και να συμμαζευθεί στη γαλήνη του σπιτιού του. Μα η ανία τον έπνιξε. Ξαναγύρισε στα ουζάδικα, κοντά στους φίλους του, και βούλιαξε οριστικά στην κτηνωδία του αλκοόλ.

-Πρέπει να κόψεις το πιωτό, του είπε ο γιατρός Χλωρός.

Ο Λιάπκιν του έριξε σκοτεινή ματιά.

-Σας ζήτησα φάρμακο κι όχι διαιτολογικές συμβουλές.

Ούτε στιγμή δεν σταμάτησε το πιωτό, κι έκανε καλά, γιατί η απότομη αποτοξίνωση μπορεί να ήταν μοιραία για τον εθισμένο οργανισμό του. Τώρα η μπέβα τον έπιανε πολύ πιο εύκολα, τον εξουθένωνε περισσότερες ώρες. Ξυπνούσε βαρύς, αχόρταστος από ύπνο, άκεφος κι άρρωστος, με στόμα φαρμάκι και στομάχι αναποδογυρισμένο. Η απόδοσή του στη δουλειά έπεσε, κουραζόταν με το τίποτα και τυραγιόταν σκληρά για να κρύψει την κούρασή του. Ύστερα από μιας μέρας πυρετό, δουλειά σκληρή και πυρωμένο ήλιο, ένοιωθε όλο τον ουρανό να πέφτει επάνω του και να τον πλακώνει, κι έπινε το καταπέτασμα για να συνέρθει. Φαύλος κύκλος...

Το πρόσωπό του είχε μείνει όλο κόκαλο και πετσί ρυτιδωμένο. Το μουστάκι του είχε ασπρίσει, το στήθος του βούλιαξε, οι ώμοι του έγειραν προς τα μπρος. Πάλι προσπάθησε να ελαττώσει το ούζο, δίχως να το κατορθώσει. Τα χρόνια, το πιωτό, η αρτηριοσκλήρωση. Φαύλος κύκλος...

Όλη τη νύχτα περιπλανήθηκε στα χωράφια μεθυσμένος, τρελός. Πήρε την μπουκάλα με το ούζο κι ήπια, ήπια, ήπια, με δέκα γουλιές την έφερε στη μέση. Κατόπι την απογέμισε από την νταμιτζάνα, την έβαλε στην τσέπη του, βγήκε στον κήπο και τράβηξε για την ξόπορτα.

Το μυαλό του νεκρώθηκε. Δεν ήταν μυαλό τρελού ανθρώπου, ήταν μυαλό πεθαμένου, που άρχισε να σήπεται και να λιώνει, να χύνει τις φαρμακερές πρωμαίνες του στον άλλον οργανισμό. Ήταν κι οι άλλες τοξίνες, εκείνες που τόσες και τόσες οκάδες σπύρτο συσσωρεύσαν, σαράντα χρόνια τώρα, στους ιστούς και στο αίμα του. Στάθηκε λαχανιασμένος, έβγαλε τη μπουτίλια με το ούζο από την τσέπη του κι ήπια, ήπια. Αναστέναξε με αγαλλίαση. Αυτό ήταν, αυτό... Μονάχα το πιωτό του έδινε κουράγιο και ζωή.

Ο Λιάπκιν πήρε τη μπουκάλα και τη βύζαξε με βουλιμία. Πήγε και κάθισε κάτω από την κληματαριά. Είχε πάρει, από την κουζίνα, μια μπουτίλια ούζο. Ήπια πεντέξι γερές γουλιές, ένοιωσε καλύτερα. Άρπαξε την μπουτίλια και την άδειασε μονορούφι. Γέμισε ένα νεροπότηρο ούζο απ' τη νταμιτζάνα και το ρούφηξε με διψασμένες γουλιές. Με μια μια καυτερή φλόγα τριγύρισε τις αρτηρίες του, τα πόδια του στυλώθηκαν, δυνάμωσε η ψυχή του. Πάνω στο κρεβάτι σιγοπερπατούσε μια πελώρια αράχνη, μαύρη και χνουδωτή. Γέμισε το σπίτι ζούφια: κατσαρίδες, αράχνες, ίσως και σκόρους. Ποντίκια. Πάνω από τριάντα ποντικοί αναπήδησαν σαν διάολοι και λάκισαν πέρα-δώθε. Πήγε στην κουζίνα να πιεί λίγο ούζο. Το χέρι του έτρεμε σπασμωδικά, πήγαινε πέρα-δώθε. Χύθηκε ένα σωρό ούζο στο τραπέζι. Αδύνατο να φέρει το ποτήρι στο στόμα του, το μισό ούζο χύθηκε πάνω στα χρυσάφια και τα παράσημα της στολής. Το σπίτι γέμισε ένα σωρό μικρά ζώα. Απ' το νταβάνι κατέβαιναν στους τοίχους της κουζίνας αμέτρητες κατσαρίδες. Κατέβαιναν, κατέβαιναν... Ήσαν τεράστιες πέντε πόντους μάκρος, με ξανθωπό κορμί και πράσινα φωτερά μάτια. Γέμισαν οι τοίχοι κατσαρίδες. Κι έξαφνα διαπίστωσε, πολύ παραξενεμένος, πως είχε γένια: μια μακριά κατάμαυρη γενειάδα, ως τη μέση του στήθους.

-Τρελάθηκα! Βλέπω πράγματα που δεν υπάρχουν.

Ήταν νεκρός.

Ο Συνταγματάρχης Θάνατος, το αλκοόλ, τον νίκησε όπως έχει νικήσει χιλιάδες άλλους. Όπως και τον αγαπητό μου φίλο, τον Θανάση. Εδώ οφείλω να κάνω μια μικρή διόρθωση: στην αρχή αποκαλούσαμε στ' αλήθεια το Λιάπκιν Συνταγματάρχη Θάνατο, αλλά με τα χρόνια, ο Συνταγματάρχης Θάνατος έγινε για μας τα οινόπνευματώδη. Ο αείμνηστος φίλος μου Θανάσης, έτσι αποκαλούσε στις μεταξύ μας κουβέντες το τσίπουρο Τυρνάβου.

Επιτρέψτε μου λοιπόν, τη σημερινή εισήγηση να την αφιερώσω στη μνήμη του. Στη μνήμη ενός γνήσιου Λαρισαίου

Σας ευχαριστώ.